

Bruselj, 7. julij 2026
(OR. en)

11410/26

AGRI 566
AGRIORG 91

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	7. julij 2026
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2026) 355 final
Zadeva:	Akcijski načrt za odpornost, strateško neodvisnost in trajnostnost sistema beljakovin v EU

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2026) 355 final.

Priloga: COM(2026) 355 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 7.7.2026
COM(2026) 355 final

Akcijski načrt

za odpornost, strateško neodvisnost in trajnostnost sistema beljakovin v EU

Evropa je na razpotju. V hitro spreminjajočem se svetu in zaradi vse večje negotovosti so potrebni odločni ukrepi za povečanje gospodarske konkurenčnosti in krepitev strateške neodvisnosti. Ker se politična agenda osredotoča na varnost in odpornost, pritisk na evropski model rasti pa narašča, ključne gospodarske odvisnosti postajajo geopolitične ranljivosti.

V zvezi s tem obstoječe odvisnosti od uvoženih vhodnih materialov, kot so gnojila, krma in energija, **ne ogrožajo le naše prehranske varnosti, temveč gre za ključne ranljivosti, ki vplivajo na našo odpornost.** V luči agende EU za pripravljenost in varnost je torej ključno, da se te strateške odvisnosti zmanjšajo. Za zagotovitev, da lahko EU okrepi notranjo in zunanjo varnost⁽¹⁾, so potrebni kolektivni ukrepi vseh deležnikov.

Ker je EU močno odvisna od oskrbe z beljakovinami za krmo iz omejenega števila držav porekla, je naš agroživilski sistem izpostavljen nihanjem na svetovnih trgih, odvisnost pa vpliva tudi na zmožnost ublažitve tveganj v dobavnih verigah ter omejuje napredek na področju trajnostnega prehoda.

Kot je bilo napovedano v viziji za kmetijstvo in prehrano⁽²⁾, je Komisija za obravnavanje teh izzivov **pripravila ta celoviti načrt.** Vključuje politična, raziskovalna in praktična prizadevanja za pripravo bolj avtonomnega in trajnostnega sistema beljakovin v EU, ob diverzifikaciji virov uvoza. Diverzifikacija beljakovin je odgovor na politični poziv voditeljev in voditeljic EU v **versajski izjavi**⁽³⁾ iz leta 2022 k povečanju proizvodnje rastlinskih beljakovin v EU ter na poziv Evropskega parlamenta v njegovi resoluciji iz leta 2023 o evropski strategiji za beljakovine⁽⁴⁾.

Za povečanje trajnostne proizvodnje beljakovin rastlinskega izvora v EU je treba najti prave spodbude za razvoj ponudbe in povpraševanja, kar je ključni korak za doseganje napredka EU na področju **preobrazbene odpornosti**, ki jo potrebuje celina. Odporen in trajnosten sistem beljakovin ne bo prispeval le k ciljem EU na področju prehranske varnosti in energije, temveč bo ustvaril tudi nove priložnosti na podeželskih območjih, prispeval k cilju podnebne nevtralnosti do leta 2050 in pospešil izvajanje ciljev, določenih v nedavni strategiji EU za biogospodarstvo⁽⁵⁾ in akcijskem načrtu za gnojila⁽⁶⁾.

Za prehod na **odporen in trajnosten sistem beljakovin** je potrebno **izboljšano usklajevanje politik,** usmerjeno v:

- okrepitev odprte **strateške neodvisnosti** s povečanjem **trajnostne oskrbe z beljakovinami v EU** prek spodbud za **kmete** za sprejetje diverzificiranih sistemov pridelave z zmanjšanimi potrebami po gnojilih, da bi lahko pridelovali zdrave in odporne beljakovinske rastline;
- izboljšanje **odpornosti, konkurenčnosti in pripravljenosti** širšega sistema beljakovin v EU, vključno z industrijo krme, s pospeševanjem **raziskav in inovacij ter povečevanjem naložb**;
- krepitev beljakovinskih vrednostnih verig v EU z izboljšanjem **privlačnosti trga in spodbujanjem povpraševanja**, lokalnih rešitev ter kratkih dobavnih verig.

⁽¹⁾ Evropska komisija, *Poročilo o strateškem predvidevanju Odpornost 2.0: okrepitev EU za uspešen razvoj v času pretresov in negotovosti*, COM(2025) 484 final.

⁽²⁾ Evropska komisija, *Vizija za kmetijstvo in prehrano: skupno oblikovanje kmetijskega in živilskega sektorja, ki bo privlačen za prihodnje generacije*, COM(2025) 75 final.

⁽³⁾ Svet Evropske unije, *Svet za kmetijstvo in ribištvo o beljakovinah: oskrba, pridelava in trajnostnost*, 14. julij 2025; Evropski svet, *Izjava iz Versaillesa, 10. in 11. marec 2022*.

⁽⁴⁾ Evropski parlament, *Resolucija z dne 19. oktobra 2023 o evropski strategiji za beljakovine (2023/2015(INI))*

⁽⁵⁾ Evropska komisija, *Strateški okvir za konkurenčno in trajnostno biogospodarstvo EU*, COM(2025) 960 final.

⁽⁶⁾ Evropska komisija, *Aksijski načrt za gnojila: Partnerstvo za zagotavljanje razpoložljivosti, cenovne dostopnosti in strateške neodvisnosti domačih gnojil EU*, COM(2026) 310 final.

Takšno usklajevanje politik bo prispevalo k uresničevanju **ciljev EU glede krožnosti, podnebja in energije**, s katerimi se ustvarjajo dodatne spodbude in poslovne priložnosti, da se kmetje vključijo v postopek diverzifikacije beljakovin.

V tem načrtu so določena ključna dejstva, opredeljene vzvodne točke in predlagani ukrepi v celotni dobavni verigi za doseg tega cilja. Dopolnjuje **strategijo za živinorejo**, ki je bila sprejeta 7. julija 2026. Čeprav sta sektorja ribištva in akvakulture pomembna vira in uporabnika beljakovin v sistemu EU za hrano in krmo, nista zajeta v tem načrtu.

1. Oskrba z rastlinskimi beljakovinami v EU

Sistem kmetijske proizvodnje EU je eden najkonkurenčnejših in najbolj trajnostnih sistemov na svetu. Vendar odvisnost od uvoza krme z visoko vsebnostjo beljakovin omejuje te prednosti. S podporo v okviru skupne kmetijske politike (SKP) se je domača oskrba z rastlinskimi beljakovinami za krmo ali hrano okrepila, kar se lahko kljub nekaterim naravnim in strukturnim omejitvam še nadaljuje.

Proizvodnja v EU je večinoma osnovana na voluminozni krmi in žitih, z omejenim deležem beljakovinskih rastlin

V EU se proizvedejo znatne količine rastlinskih beljakovin, vendar predvsem v obliki voluminozne krme in žit, tj. v obliki **proizvodov z nizko do srednjo vsebnostjo beljakovin**. EU je v tržnem letu 2025–2026 proizvedla približno **67 milijonov ton rastlinskih beljakovin**⁽⁷⁾, od tega približno 31 milijonov ton beljakovin v obliki **voluminozne krme** in približno 29 milijonov ton v obliki **žit** ⁽⁸⁾) (slika 1)⁽⁹⁾. Travišča predstavljajo več kot polovico voluminozne krme. Proizvodnja **z beljakovinami bogatih rastlin**⁽¹⁰⁾) se je v prejšnjih dveh desetletjih v EU znatno povečala in je v tržnem letu 2025–2026 znašala 7,2 milijona ton beljakovin. Proizvodnja beljakovin iz **sušenih stročnic** je v tržnem letu 2025–2026 dosegla 1,3 milijona ton beljakovin⁽¹¹⁾. Čeprav je to majhen delež celote, se je njihova proizvodnja v obdobju 2021–2026 v primerjavi z obdobjem 2011–2016 povečala za 53 %.

⁽⁷⁾ Ocene Komisije na podlagi bilanc stanja za žita in oljnice v EU ter bilance stanja za krmo v EU.

⁽⁸⁾ Voluminozna krma obsega travo, silažno koruzo, krmne metuljnice in sušeno krmo.

⁽⁹⁾ Statistični podatki v tem dokumentu so podrobneje predstavljeni v informativnih pregledih, ki so na voljo na povezavi: [*Reducing the plant protein deficit of the EU – Agriculture and rural development \(Zmanjšanje pomanjkanja rastlinskih beljakovin v EU – Kmetijstvo in razvoj podeželja\)*](#).

⁽¹⁰⁾ Z beljakovinami bogate rastline so opredeljene kot poljščine z vsebnostjo beljakovin nad 15 %, tj. oljnice in beljakovinske rastline.

⁽¹¹⁾ Sušene stročnice so krmni grah, bob, volčji bob in druge beljakovinske rastline.

		<i>Rastlinske beljakovine (v milijonih ton)</i>		<i>Delež</i>	
Voluminozna krma		30,6		45,5 %	
Žita		29,4		43,7 %	
Oljnice (razen soje)		5,0		7,5 %	
Beljakovinske rastline	Sušene stročnice	2,2	1,3	3,3 %	1,9 %
	Soja		0,9		1,4 %
Skupaj		67,2		100 %	

Slika 1: Proizvodnja rastlinskih beljakovin v tržnem letu 2025–2026

Vir: GD AGRI – Balance stanja

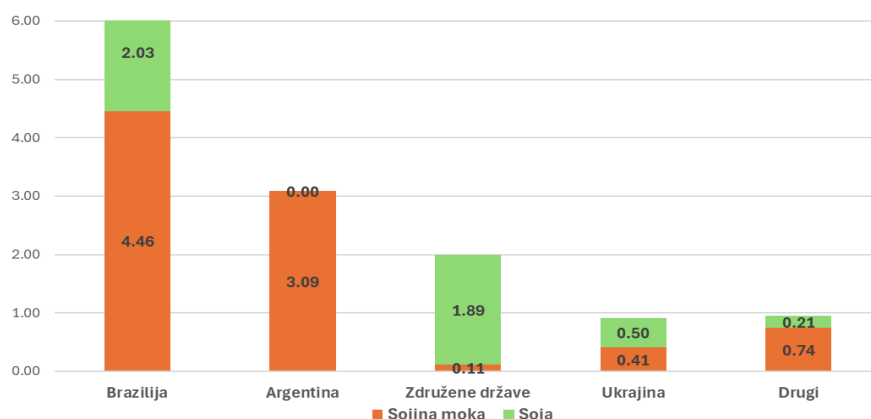
Opozoriti je treba, da bi prehod na večji delež beljakovinskih rastlin, katerih vsebnost beljakovin je višja kot pri drugih poljščinah, zaradi razmeroma nižjih donosov le omejeno vplival na skupno bilanco stanja surovih rastlinskih beljakovin. Vendar bi se s povečanjem deleža beljakovinskih rastlin v kolobarjenju lahko zmanjšale emisije toplogrednih plinov, saj bi se zmanjšala tudi potreba po uporabi gnojil, pri proizvodnji in uporabi katerih nastajajo toplogredni plini.

Povečana proizvodnja z beljakovinami bogatih rastlin v EU je predvsem posledica podpore, zagotovljene v okviru SKP, ter kmetijskih programov EU za **raziskave in inovacije** v skladu z usmeritvami iz poročila Komisije iz leta 2018⁽¹²⁾. Kot je poudarjeno v akcijskem načrtu za gnojila, beljakovinske rastline⁽¹³⁾) **vežejo dušik**, zaradi česar se zmanjša potreba po gnojilih, kar je ključni dejavnik, ki prispeva k večji proizvodnji, zlasti ob naraščajočih stroških in napetostih v dobavni verigi gnojil.

⁽¹²⁾ Evropska komisija, [*Poročilo o razvoju rastlinskih beljakovin v Evropski uniji \(COM\(2018\) 757 final\)*](#).

⁽¹³⁾ V tem poročilu se beljakovinske rastline nanašajo na metuljnice (vključno s sojo). Opozoriti je treba, da soja včasih šteje za oljnico, vendar ne v tem poročilu.

Pri uvozu v EU prevlada soja z ameriške celine, z možnostjo uvoza soje iz Ukrajine

Slika 2: Poreklo uvoženih sojinih beljakovin za tržno leto 2024–2025 (v milijonih ton surovih beljakovin)

Vir: GD AGRI – 2024/2025

EU večinoma uvaža z beljakovinami bogate rastline v obliki soje in sojine moke. Te beljakovine so v obdobju 2024–2025 predstavljale približno 13,4 milijona ton vseh uvoženih beljakovin in so bile pridelane na približno 13 milijonih hektarjev v tretjih državah, predvsem v ZDA in Braziliji, kar zadeva sojino moko, pa tudi v Argentini.

Sosedstvo EU ponuja oprijemljive priložnosti za diverzifikacijo tradicionalne odvisnosti EU od velikih izvoznikov soje. Ukrajina proizvede 13,5 milijona ton beljakovin rastlinskega izvora, od tega jih 60 % izvozi. To pomeni, da bi Ukrajina lahko prevzela večjo vlogo pri uvažanju beljakovin rastlinskega izvora v EU. S prihodnjim pristopom bi se trgovinski primanjkljaj EU s tem lahko zmanjšal s 13,9 milijona ton na 4,7 milijona ton, samooskrba EU z beljakovinami rastlinskega izvora pa bi se povečala s 76 % na 86 %. Ukrajina je poleg tega okrepila svojo vlogo strateške partnerice EU, saj je v obdobju 2024–2025 podvojila svoje proizvodne zmogljivosti za sojo v primerjavi z obdobjem 2021–2022, in to kljub motnjam zaradi vojne agresije Rusije. Možnosti za uvoz z Zahodnega Balkana so manjše, saj nekateri tradicionalni proizvajalci v teh državah soje ne izvažajo več, temveč so zaradi povečane domače potrošnje in nižjih donosov postali odvisni od uvoza.

2. Povpraševanje po beljakovinah v EU

Povpraševanje po beljakovinah v Evropi spodbujajo potrebe po krmi v živilorejskem sektorju, želje potrošnikov glede hrane ter načini uporabe, povezani z novimi potrebami v zvezi s krožnostjo in bioenergijo.

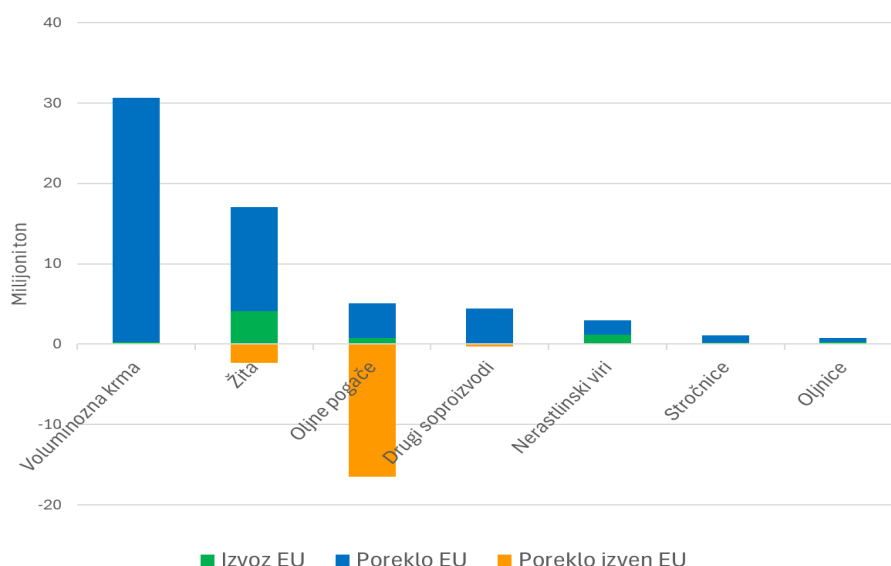
Živalska krma

Živiloreja skupaj s poljščinami, pridelanimi za krmo, predstavlja več kot polovico celotne kmetijske proizvodnje (59 % v letu 2024⁽¹⁴⁾). Leta 2025 je vrednost izvoza dosegla 55 milijard EUR in trgovinski presežek v višini 39 milijard EUR. Živilorejski sektor je tudi **največji uporabnik rastlinskih beljakovin v EU**.

⁽¹⁴⁾ To ustreza primarnemu dohodku, ki se ustvari z živalskimi proizvodi (45 %) in pridelavo poljščin, ki se uporabljajo kot krma (14 %).

V živilno-rejskem sektorju EU se za krmo letno porabi **74 milijonov ton** beljakovin⁽¹⁵⁾. Približno 26 % je uvoženih, vendar EU izvozi 9 % beljakovin v proizvodih poljščin ali soproizvodih, zato **neto odvisnost od uvoza beljakovin** znaša 15 % celotne porabe v krmi v EU (ali približno 13 milijonov ton beljakovin).

V tem skupnem številu niso upoštevane razlike glede na vrsto krme (Slika 33). Čeprav je EU večinoma samooskrbna, kar zadeva krmo z nizko vsebnostjo beljakovin, je namreč precej odvisna od uvoza **krme z visoko vsebnostjo beljakovin (oljnice in beljakovinske rastline)**: 74 % teh proizvodov, ki se uporabljajo v EU, je uvoženih. Pri tem prednjači soja, katere 94 % je uvoženih.

Slika 3: Poreklo beljakovin, ki se uporabljajo za krmljenje živine v EU, in izvoz teh proizvodov (v milijonih ton surovih beljakovin)

Vir: GD AGRI – Bilanca stanja krmnih beljakovin v EU – 2024–2025

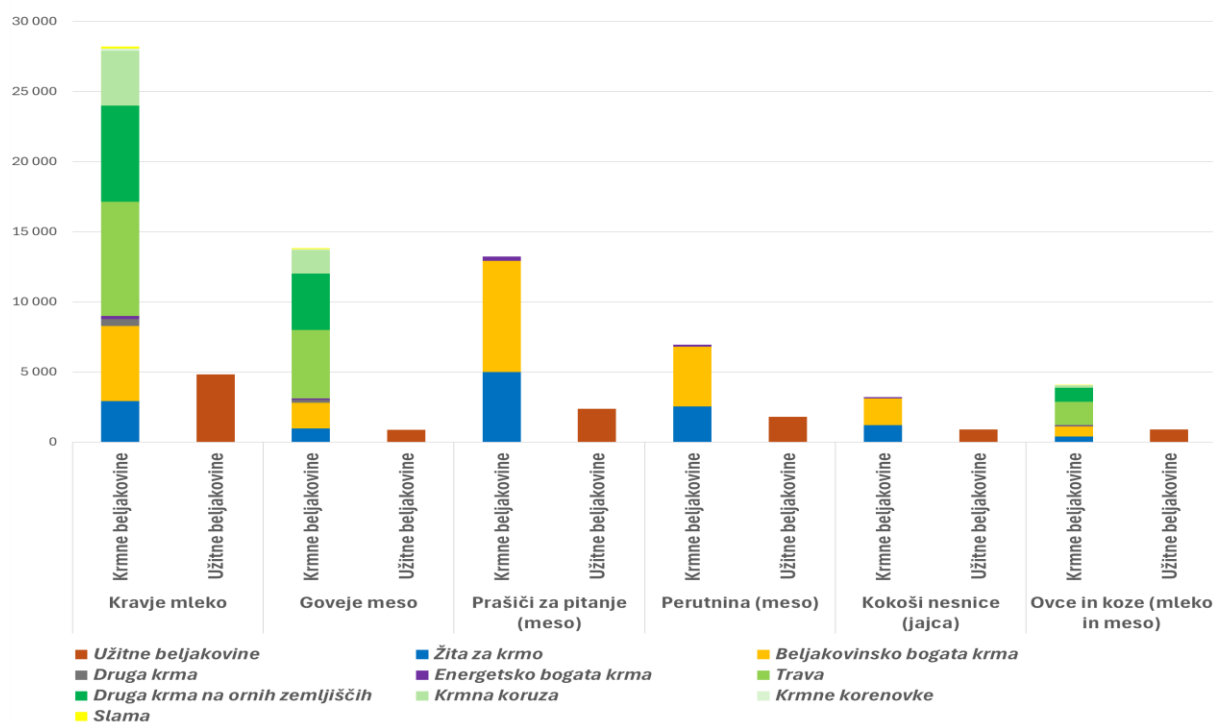
Krma rastlinskega izvora z visoko vsebnostjo beljakovin⁽¹⁶⁾ predstavlja znaten delež skupne porabe v krmi, tj. 31 % skupne porabe beljakovin v krmi v EU (ali 23,0 milijona ton beljakovin)⁽¹⁷⁾. Ima ključno vlogo v več živilno-rejskih sistemih, saj optimizira produktivnost živine. Zelo zahtevno bi jo bilo nadomestiti z alternativami z nižjo vsebnostjo beljakovin, ki so v EU lažje dostopne, zlasti glede na to, koliko površine je potrebne za pridelavo v EU. Poleg tega bi bilo za to treba skrbno oceniti zmožnost nadomestitve posamičnih krmil ob izpolnjevanju prehranskih potreb živali, odvisno pa bi bilo tudi od vrste živine (Slika 4). Sektorja **prašičereje in perutnine** sta glavna uporabnika moke z visoko vsebnostjo beljakovin (predstavljata 66 % uporabe krmne mešanice⁽¹⁸⁾ v EU), **mlečna industrija in sektor govejega mesa** pa predstavljata manjši delež (28 %).

⁽¹⁵⁾ Glavni viri krmnih beljakovin so voluminozna krma (41 %), žita (21 %), sojina moka (19 %) in druge moke iz oljnic (9 %), preostalih 10 % pa predstavljajo različni drugi viri.

⁽¹⁶⁾ Vsebnost beljakovin v krmi z visoko vsebnostjo beljakovin znaša več kot 30 %, kot na primer v večini vrst oljnih pogač.

⁽¹⁷⁾ Nasprotno pa je 94 % krme z nizko in srednjo vsebnostjo beljakovin, ki se uporablja v EU, krma s poreklom iz EU, ki je jasna neto izvoznica tovrstnih proizvodov.

⁽¹⁸⁾ Krmna mešanica je živalska krma, ki se proizvaja z mešanjem vsaj dveh posamičnih krmil, z dodatki ali brez njih.

Slika 4: Poraba krmnih beljakovin glede na vrste živine v EU in posledična proizvodnja užitnih beljakovin glede na vrste živine v EU v letu 2022 (v tisočih ton surovih beljakovin)

Vir: podatkovna zbirka sistema CAPRI

Odvisnost od uvožene beljakovinske krme je zelo odvisna od **vrste živine in proizvodnega sistema**. Intenzivnejši sistemi se za velik delež beljakovin zanašajo na krmne mešanice, kar letno predstavlja 25,8 milijona ton krmnih beljakovin. Proizvodi krmnih mešanic predstavljajo 35 % skupne porabe beljakovin za živino v EU. Ekstenzivnejši sistemi za rejo prežvekovalcev, ki temeljijo na traviških ter lokalno pridelani krmni in suhi krmni, so manj odvisni od uvoza kot intenzivni sistemi. Nekateri proizvodni sistemi, kot sta agroekološki in ekološki sistem, sistem pašne reje, kombinirani sistem poljščin in živine ter geografske označbe ali sistemi v okviru zasebnih standardov, dejavno spodbujajo uporabo lokalne krme, zmanjšujejo odvisnost od uvožene krme in vežejo proizvodnjo na ozemlje.

Na ravni EU je delež **krme, pridobljene na kmetiji, v povprečju omejen**: v letu 2023 je znašal približno 21 % vse krme. Najvišji je na živinorejskih kmetijah za rejo prežvekovalcev, kjer pridelujejo tudi poljščine (42 % v letu 2023), najnižji pa na specializiranih kmetijah za rejo piščancev in prašičev (7 %).

Različni sistemi krmljenja z različnimi stopnjami odvisnosti

Za živinorejski sektor v EU je značilna **raznolikost strategij krmljenja**. Intenzivna živinoreja omogoča optimizacijo krmljenja s preciznim krmljenjem, dodajanjem sintetičnih aminokislin za dopolnitev krme z nizko vsebnostjo beljakovin ali dodajanjem encimov ali krmnih dodatkov, ki zmanjšujejo emisije metana. Vendar EU uvaža številne krmne dodatke (kot so vitamini in aminokisline), predvsem s Kitajske, ki ima, kar zadeva te snovi, na svetovnem trgu izjemno prevladujoči položaj, za nekatere pa skoraj monopolni položaj. Zato so možnosti za diverzifikacijo virov oskrbe v sektorju krme, živinorejskem sektorju in sektorju akvakulture v EU zelo omejene, kar je obravnavano v nadaljevanju tega dokumenta. Po drugi strani so ekstenzivni živinorejski sistemi, zlasti sistem pašno rejenih prežvekovalcev in sistem ekološke proizvodnje, bistveno manj odvisni od uvožene krme ter hkrati prinašajo okoljske koristi.

Nazadnje je treba poudariti, da je EU ena od **najučinkovitejših svetovnih proizvajalcev živalskih beljakovin, kar zadeva emisije toplogrednih plinov** na enoto proizvodnje⁽¹⁹⁾). Zgolj zmanjšanje živinorejske proizvodnje v EU bi v veliki meri povzročilo nadomestitev potrošnje proizvodov živalskega izvora v EU z ogljično intenzivnim uvozom, kar bi povečalo odtis toplogrednih plinov potrošnje proizvodov živalskega izvora v EU in povzročilo nepotrebne motnje v vrednostni verigi proizvodov živalskega izvora v EU.

Krožnost kot vodilno načelo

Rastlinske beljakovine iz različnih užitnih in neužitnih virov imajo v splošnem pomembno vlogo v krožnem biogospodarstvu, tudi kadar jih živina pretvori v hrano in gnoj. Čeprav se več poljščin, ki se uporabljajo za krmo, predeluje tudi za nekrmino uporabo v industriji, za proizvodnjo energije ali kot živilo, lahko iz njih še vedno nastajajo stranski proizvodi z visoko vsebnostjo beljakovin za krmo ali živila. Olje iz oljnic ali škrob iz žitaric se lahko na primer loči za človeško, industrijsko ali energijsko uporabo, preostali soproizvodi z visoko vsebnostjo beljakovin pa se lahko uporabijo za krmo ali živila. **Ti soproizvodi iz predelanih poljščin so pomemben vir beljakovin za živino v EU.** Za živino predstavljajo približno 34 % skupnega vnosa beljakovin, kar poudarja močno medsebojno povezanost prehranskih, krmnih, energetske in industrijskih vrednostnih verig.

Politike na področju bioenergije neposredno vplivajo na razpoložljivost beljakovin za krmo kot soproizvoda in na donosnost poljščin z visoko vsebnostjo beljakovin v EU. Soproizvodi iz proizvodnje energije v EU⁽²⁰⁾ predstavljajo 47,2 % vseh oljnih pogač in 6,3 % vse krme, ki se uporablja v EU. Soproizvodi iz industrije hrane in pijač predstavljajo 6 % vnosa beljakovin za živino v EU, čeprav nekdanja živila zaradi tehničnih in regulativnih omejitev, povezanih z varnostjo krme, predstavljajo le 0,7 %. Varno uporabo beljakovinskih soproizvodov iz predelave živil za krmo bi bilo mogoče razširiti, saj pomaga zmanjševati količino živilskih odpadkov.

Razlika v učinkovitosti beljakovin glede na vrsto živine

Učinkovitost beljakovin pri živinoreji se lahko oceni s pretvorbenim količnikom za pretvorbo krmnih beljakovin v živalske beljakovine. Največja učinkovitost pretvorbe beljakovin je prisotna v sektorju perutnine in jajc, saj je za proizvodnjo 1 kg živalskih beljakovin potrebnih 3,6 kg krmnih beljakovin; sledita mu sektor prašičereje s 5,5 kg krmnih beljakovin za proizvodnjo 1 kg živalskih beljakovin in sektor mleka krav molznic s 5,8 kg krmnih beljakovin na 1 kg živalskih beljakovin. V sektorju klavne živine se porabi 15,9 kg krmnih beljakovin za proizvodnjo 1 kg živalskih beljakovin. Naraščajoča relativna potrošnja perutninskega mesa v okviru upadanja porabe drugih vrst mesa bi lahko do neke mere prispevala k zmanjšanju odvisnosti EU od uvožene krme, saj bi se izboljšala splošna učinkovitost uporabe krmnih beljakovin.

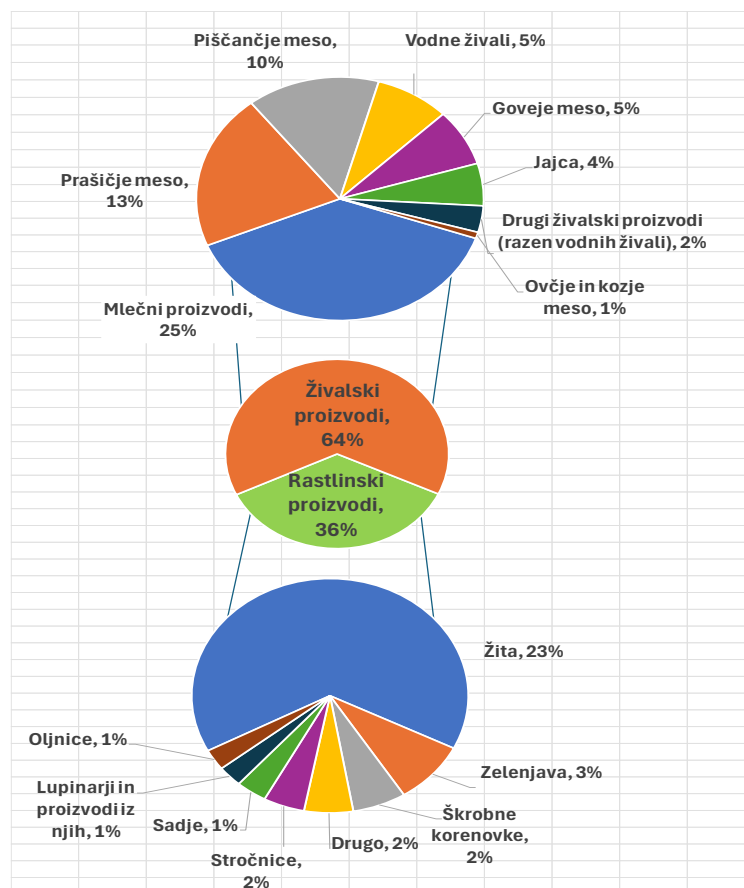
Hrana

64 % beljakovin, ki jih v EU zaužijejo ljudje, je živalskega izvora (slika 4). Ta delež se v ZDA poveča na 67 %, na Kitajskem pa beljakovine rastlinskega izvora predstavljajo 59 % beljakovin, ki jih zaužijejo ljudje. Trendi porabe v zadnjem desetletju kažejo, da se je delež beljakovin živalskega izvora v prehrani Evropejcev povečal, delež beljakovin rastlinskega izvora pa je upadel⁽²¹⁾.

⁽¹⁹⁾ FAO Global Livestock Environmental Assessment Model (Globalni model okoljske presoje za živinorejo FAO) (GLEAM) foodandagricultureorganization.shinyapps.io/GLEAMV3_Public/.

⁽²⁰⁾ Tj. oljne pogače, pridobljene iz soje, oljne ogrščice in sončničnih semen, stisnjenih v EU za proizvodnjo olj, ki se uporabljajo za energetske namene.

⁽²¹⁾ Od leta 2010 do leta 2023 se je povprečna poraba beljakovin živalskega izvora na osebo v EU povečala za 6 %, povprečna poraba beljakovin rastlinskega izvora pa se je znižala za 4 % (FAO – prehranske bilance).

Slika 5 – Delež beljakovin glede na proizvod v prehrani v EU

Vir: FAO – prehranske bilance – 2023

Dejavniki, ki vplivajo na trenutne vzorce porabe, vključujejo: (i) kulturne tradicije in navade; (ii) dohodke; (iii) priročnost, oglaševanje in trženje; (iv) vse večje zanimanje za z beljakovinami obogatena živila; (v) organizacijo dobavnih verig; in (vi) relativne cene proizvodov rastlinskega izvora v primerjavi s proizvodi živalskega izvora. Največje relativno povečanje v prehrani Evropejcev bodo verjetno zabeležile beljakovine iz mlečnih izdelkov, saj se vnos mesa (z izjemo perutnine) zmanjšuje. Glavni viri beljakovin rastlinskega izvora so žita (23 % vnosa beljakovin za ljudi) ter sadje in zelenjava (4 %). Metuljnice in stročnice so prav tako pomemben sestavni del raznolike in trajnostne prehrane, čeprav predstavljajo le 2 % vnosa beljakovin, več držav članic pa priporoča uživanje več stročnic ⁽²²⁾.

Raznolika prehrana pomembno prispeva k zdravi prehrani, kar velja za mnoga živila. Raznolika prehrana, ki vključuje meso živine, ki se prehranjuje z lokalno prilagojenimi viri krme, ter uživanje beljakovin rastlinskega izvora iz sadja, zelenjave in stročnic, bi lahko pomembno prispevala k prehodu na odpornejši in bolj trajnosten prehranski sistem ter hkrati podpirala vzdržne vrednostne verige v EU. Prehrana, ki vsebuje veliko rastlinskih živil, je ustrezna, omogoča pozitivne zdravstvene izide ter poleg tega prispeva k okoljskim in podnebnim ciljem.

3. Rastlinski in alternativni viri beljakovin

Inovacije na področju beljakovin so v polnem razcvetu. EU je vloga vodilne v svetu v interesu, in enako velja tudi za spodbujanje inovacij, ki podpirajo konkurenčne, trajnostne in odporne prehranske sisteme.

⁽²²⁾ Evropska komisija, *Legumes and Pulses – Knowledge for policy (Metuljnice in stročnice – Znanje za politike)*, 18. december 2025; Evropska komisija, *Food-based Dietary Guidelines recommendations for legumes – Knowledge for policy (Priporočila za smernice o prehranjevanju, ki se nanašajo na živila, za metuljnice – Znanje za politike)*, 7. november 2025.

Hkrati mora biti proizvodnja beljakovin skladna s predpisi EU, da se zaščitijo zdravje, podnebje in okolje. Inovacije morajo biti odgovorne in morajo vsebovati ustrezno oceno njihove trajnosti ter socialnih, prehranskih in družbenih vidikov. V strategiji Evropske komisije za bioznanosti je priznано, da sta evropski kmetijski in živilski sektor središče inovacij, z novimi proizvodi in vrednostnimi verigami, ki združujejo varnost, trajnost in družbeno odgovornost⁽²³⁾.

Trenutno so na trgu na voljo različni **rastlinski in alternativni viri beljakovin ter inovacije za uporabo za hrano in uporabo za krmo**. Nekateri od teh proizvodov so v Evropi dobro uveljavljeni in sprejeti, na primer živila in pijače z beljakovinami rastlinskega izvora ali proizvodi z beljakovinami, pridobljenimi s fermentacijo ali iz alg. Alge se prav tako uporabljajo kot krma z obetajočim tržnim potencialom. Nekateri alternativni viri beljakovin, na primer žuželke, so trenutno sprejeti predvsem kot krma, čeprav so na voljo na živilskem trgu.

Za dajanje na trg drugih alternativ za krmo, na primer proizvodov na osnovi **natančne fermentacije in fermentacije biomase ali beljakovin, ekstrahiranih iz poljščin**, lahko veljajo posebna pravila. Več teh alternativ lahko ustvari nove krožne poslovne modele za kmete in industrijo krme. Tehnologije, ki temeljijo na fermentaciji, so dopolnilna pot na širšem področju beljakovin, njihove posledice pa bi lahko vplivale na celotne kmetijske vrednostne verige. Ustvarijo lahko nove priložnosti za nekatere surovine, kmetijske stranske tokove in vloške, povezane s krmo, ter hkrati prispevajo k diverzifikaciji virov beljakovin. Srednjeročno naj bi njihov vpliv na konvencionalno kmetijsko proizvodnjo ostal omejen, čeprav bi se lahko sčasoma pojavili pomembnejši učinki. Obseg, v katerem bodo koristile kmetom in podeželskim območjem, bo odvisen od organiziranosti vrednostnih verig, saj naj bi tehnologije, ki temeljijo na fermentaciji, obstajale sočasno z obstoječimi kmetijskimi sistemi in praksami. Komisija dokončuje študijo, v kateri obravnava več teh vprašanj⁽²⁴⁾. Zgoraj navedeni viri beljakovin za krmo so področje za inovacije in prispevajo k temu globalno razvijajočemu se trgu.

Inovativni postopki fermentacije se razvijajo in razširjajo v drugih jurisdikcijah ter ustvarjajo gospodarske koristi in nove tokove prihodkov za kmete zunaj EU. Podobno bi lahko koristili tudi kmetom v EU, in sicer v obliki neposrednega povpraševanja po kmetijskih surovinah in nadgradnje kmetijskih stranskih tokov. Namen napovedanega akta o biotehnologiji II bo okrepiti industrijsko konkurenčnost EU na področju industrijske biotehnologije in bioproizvodnje, tudi na podlagi napredne fermentacije.

Kar zadeva živila, naj bi imela **največji tržni potencial živila in pijače z beljakovinami rastlinskega izvora**, glede na stabilen regulativni okvir in naklonjenost potrošnikov v primerjavi z drugimi alternativnimi beljakovinami. Ti alternativni proizvodi rastlinskega izvora si pogosto prizadevajo posnemati okus, teksturo in hranilno sestavo tradicionalnih proizvodov živalskega izvora⁽²⁵⁾), čeprav so nekateri bolj predelani. Na evropskem trgu hkrati obstajata obe vrsti proizvodov, za izboljšanje preglednosti in omogočanje ozaveščene izbire potrošnikov pa se uporabljajo oziroma se bodo uporabljala posebna pravila iz uredbe o SUT⁽²⁶⁾ o uporabi izrazov, povezanih z mlekom in mlečnimi proizvodi, ter v prihodnosti tudi izrazov, povezanih z mesom⁽²⁷⁾.

⁽²³⁾ Evropska komisija, *Izberi Evropo za bioznanosti Strategija za uveljavitev EU kot najprivlačnejšega kraja na svetu za bioznanosti do leta 2030*, COM(2025) 525 final.

⁽²⁴⁾ Evropska komisija, *Študija o fermentaciji biomase in natančni fermentaciji*, ki bo dokončana v drugem polletju leta 2026.

⁽²⁵⁾ FAO, *The Plants That Feed the World: baseline data and metrics to inform strategies for the conservation and use of plant genetic resources for food and agriculture (Rastline, ki hranijo svet: izhodiščni podatki in metrike za oblikovanje strategij za ohranjanje in uporabo rastlinskih genskih virov za prehrano in kmetijstvo)*, 2023.

⁽²⁶⁾ Uredba (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov (UL L 347, 20.12.2013, str. 671).

⁽²⁷⁾ Evropska komisija, Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta glede krepitev položaja kmetov v verigi preskrbe z živilskimi proizvodi (COM(2024) 577 final). Sozakonodajalec trenutno preučuje dodatek seznamu izrazov, ki bi se uporabljali le za mesne proizvode.

Proizvodi iz beljakovin rastlinskega izvora in proizvodi iz alternativnih beljakovin se soočajo z več skupnimi izzivi, ki jih bo treba premagati, preden se lahko širše sprejmejo in vključijo v način prehranjevanja v EU. Čeprav obstaja regulativni okvir EU o novih živilih⁽²⁸⁾, sta javno razumevanje in sprejemanje še posebej ključna na področjih, kot je živilska tehnologija, kjer se inovacije lahko prepletajo z zdravstvenimi, kulturnimi, etičnimi, tradicionalnimi, družbenimi, gospodarskimi in trajnostnimi vidiki, kar zahteva okrepljen in vključujoč dialog o tej zadevi ter boljše poznavanje. Cenovna dostopnost, okus, priročnost, prehranski vidiki in označevanje teh proizvodov lahko poleg tega predstavljajo dodatne ovire. Pomembno je, da se **trajnostnost** in varnost proizvodov iz alternativnih beljakovin temeljito ocenita, kot to velja za konvencionalna živila. Postopki proizvodnje za več vrst alternativnih beljakovin so na primer energetsko intenzivni in v nekaterih primerih zahtevajo večje vnose energije kot konvencionalne beljakovine, ki bi jih lahko nadomestili⁽²⁹⁾). Nazadnje bi si bilo treba prizadevati za diverzifikacijo beljakovin in hkrati zaščititi **konkurenčnost in dolgoročno sposobnost preživetja** evropskega živilnorskega sektorja.

Povečana prodaja proizvodov iz beljakovin rastlinskega izvora z **gospodarskega in socialnega** vidika ustvarja priložnosti za kmete in podeželske skupnosti. **Sprememba namena proizvodnje ter vrste kmetijskih stranskih tokov in soproizvodov** za uporabo v rastlinskih živilih ter proizvodnjo alternativnih beljakovin za krmo bi lahko ustvarila nove prihodke za kmete. Diverzifikacija oskrbe z beljakovinami ustvarja priložnosti za nove vrednostne verige za krmo in hrano.

4. Vzpostavljane odporne in trajnostne sistema beljakovin v EU

Povečanje trajnostne proizvodnje beljakovin rastlinskega izvora se še vedno sooča s precejšnjimi ovirami, kljub številnim političnim pobudam, ki so bile doslej sprejete za spodbujanje razvoja. V obsežnem posvetovanju z deležniki je bilo opredeljenih več omejitev, med drugim: nižja dobičkonosnost beljakovinskih rastlin, ki je povezana zlasti z razpoložljivostjo namenskega znanja, spretnosti in vložkov; premalo razvita vrednostna veriga; infrastrukturne potrebe, na primer skladiščenje in predelava; naložbene vrzeli in potreba po tesnejšem sodelovanju med deležniki za zmanjšanje tveganj pri odločitvah o prehodu.

Za pospešitev razvoja verige morajo različni deležniki ukrepati na različnih ravneh upravljanja. **Uspeh bo odvisen od zmožnosti zagotovitve celostnega pristopa in ustvarjanja pravih spodbud za razvoj ponudbe beljakovinskih rastlin in povpraševanja po njih.**

Prihodnji sistem beljakovin v EU temelji na naslednjih stebrih, ki bodo krožnost in podnebne ukrepe nato pretvorili v poslovno priložnost za kmete:

- krepitev odprte **strateške neodvisnosti** z razširitvijo **trajnostne oskrbe z beljakovinami v EU**;
- izboljšanje **odpornosti, konkurenčnosti in pripravljenosti** širšega sistema beljakovin v EU;
- krepitev beljakovinskih vrednostnih verig v EU z izboljšanjem **privlačnosti trga** ter **spodbujanjem povpraševanja** in lokalnih rešitev.

4.1 Okrepitev usklajevanja politik

Usklajen prehod je odvisen od večje usklajenosti med SKP ter politikami EU na področju konkurenčnosti, raziskav in inovacij, energije, kohezije, okolja, podnebja, zdravja, javnega naročanja

⁽²⁸⁾ Uredba (EU) 2015/2283 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o novih živilih, spremembi Uredbe (EU) št. 1169/2011 Evropskega parlamenta in Sveta in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 258/97 Evropskega parlamenta in Sveta ter Uredbe Komisije (ES) št. 1852/2001.

⁽²⁹⁾ Evropski parlament: služba Evropskega parlamenta za raziskave, *Alternative protein sources for food and feed (Alternativni viri beljakovin za hrano in krmo)*, april 2024.

in trgovine, hkrati pa je treba zagotoviti, da javne politike in zasebne pobude delujejo povezano v celotni agroživilski verigi, od proizvodnje do potrošnje.

Več ukrepov se trenutno že izvaja, vendar jih bo morda treba pospešiti in povezati. EU bi morala pri krepitvi svojih okoljskih in podnebnih ambicij zlasti okrepiti svoja prizadevanja za večjo usklajenost proizvodnih standardov med trgovinskimi partnerji. Razvoj beljakovinskega sektorja ima velik potencial za uresničevanje okoljskih ciljev EU in ciljev EU glede krožnosti.

V naslednjem večletnem finančnem okviru so ustvarjene priložnosti za spodbujanje sektorja beljakovinskih rastlin v EU z **integriranim načrtovanjem**, zmanjšanje odvisnosti od uvoženih beljakovin in krepitev odprte strateške neodvisnosti EU. Za to je treba razvijati projekte v vrednostni verigi, ki lahko združujejo podporo za gojenje beljakovinskih rastlin v okviru SKP, boljšo teritorialno vključenost in razvoj infrastrukture ter predelovalnih obratov prek načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva⁽³⁰⁾ ter, nazadnje, povečanje naložb v raziskave in inovacije prek okvirnega programa za raziskave Obzorje Evropa in Evropskega sklada za konkurenčnost⁽³¹⁾. Tako se skupaj z **instrumenti za obvladovanje tveganj**, ki jih Komisija razvija tudi v sodelovanju z Evropsko investicijsko banko, ustvarjajo edinstvene priložnosti za sektor beljakovinskih rastlin v EU.

Več držav članic že izvaja pobude za spodbujanje bolj trajnostnega in odpornega sistema beljakovin. Ta prizadevanja se osredotočajo na povečanje lokalne proizvodnje in uporabe beljakovin, diverzifikacijo prehrane, razvoj alternativnih beljakovin in krepitev vrednostnih verig. Danski akcijski načrt za rastlinska živila⁽³²⁾ je primer, kako lahko države članice združijo orodja na različnih ravneh upravljanja in podprejo vrednostno verigo rastlinskih živil.

Za zmanjšanje odvisnosti od uvoženih beljakovin rastlinskega izvora se državam članicam priporoča, da sprejmejo ukrepe, ki so podrobneje opisani v naslednjih oddelkih, in jih prilagodijo glede na svoje potrebe:

- spodbujanje vključevanja beljakovinskih rastlin v sistem kolobarjenja in diverzifikacije poljščin v državi, na podlagi njihovih okoljskih in podnebnih koristi;
- zagotovitev vezane dohodkovne podpore za gojenje beljakovinskih rastlin, da bi se izboljšala konkurenčnost sektorja;
- zagotovitev nadomestila za večje tveganje in proizvodne stroške za kmete, ki se preusmerijo na beljakovinske rastline;
- vključitev diverzifikacije beljakovin v državne strategije za generacijsko pomladitev in ukrepe začetnega svežnja za mlade kmete;
- podpora naložb, inovacij, trženja, skladiščenja in obvladovanja tveganj za pridelavo beljakovinskih rastlin;
- poenostavitev kolektivnih ukrepov, kot so promocijski ukrepi, skupno dajanje na trg in večja uporaba pogodb, sklenjenih med kmeti in drugimi deležniki, v vrednostni verigi beljakovinskih rastlin;
- okrepitev segmentov nižje v vrednostni verigi beljakovinskih rastlin z naložbami v infrastrukturo, skladiščenje in zmogljivosti za predelavo;

⁽³⁰⁾ Načrti za nacionalna in regionalna partnerstva so nov instrument načrtovanja, ki ga je Komisija predlagala za naslednji večletni finančni okvir.

⁽³¹⁾ Evropska komisija, *European Competitiveness Fund – Factsheet (Evropski sklad za konkurenčnost – Informativni pregled*, 22. junij 2026.

⁽³²⁾ Dansko Ministrstvo za prehrano, kmetijstvo in ribištvo, *Danish Action Plan on Plant-Based Foods (Danski akcijski načrt za rastlinska živila)*, oktober 2023.

- pomoč kmetom v težavah, ki pridelujejo beljakovinske rastline, trave in druge zelene krmne rastline;
- okrepitev vloge travnišč;
- spodbujanje živinorejcev k prehodu na ekstenzifikacijo, kadar je to primerno;
- zagotavljanje spodbud za kmete, ki združujejo pridelavo poljščin in živinorejo;
- spremljanje in spodbujanje uporabe lokalne krme na ravni kmetij ali na lokalni ravni, da se poveča samooskrba na ravni kmetij in zmanjša odvisnost od uvožene krme z visoko vsebnostjo beljakovin;
- podpora raznolike prehrane za krepitev odpornosti sistema;
- oblikovanje davčnih politik, ki prispevajo k prehodu na odporen prehranski sistem;
- izdaja smernic o harmoniziranih bilancah stanja beljakovin v krmi in hrani.

Z **namenskimi dialogi z državami članicami na temo beljakovin** se bo zagotovil forum za izmenjavo najboljših praks in spremljanje izvajanja načrta za beljakovine. **Letni dialogi o hrani**, v katerih sodelujejo potrošniki, proizvajalci, industrija, trgovci na drobno, javni organi in civilna družba, so še ena priložnost za izmenjave in določanje agende.

4.2 Razširitev trajnostne oskrbe z beljakovinami v EU

Za sposobnost EU za povečanje svoje strateške neodvisnosti se zahtevajo:

- spodbude za gojenje beljakovinskih rastlin;
- nabor podpornih ukrepov za kmete;
- krepitev vrednostnih verig in regionalnega razvoja;
- izboljšanje trajnostne rabe travnišč in integracije živinoreje;
- omogočanje kmetom, da lahko dostopajo do spodbud za ogljik in naravovarstvenih dobropisov.

• Spodbujanje kmetov, da sprejmejo diverzificirane proizvodnih sistemov z manjšimi potrebami po gnojilih

Za diverzifikacijo beljakovin so potrebni zadostne spodbude, podpora za naložbe in orodja za obvladovanje tveganj. Države članice morajo ob upoštevanju zgornjih priporočil oblikovati svoje načrte in strategije za diverzifikacijo beljakovin ter obravnavati povezane kompromise glede na strukturne omejitve v Evropi. Pri teh odločitvah politike bo treba upoštevati več vidikov, vključno z vrstami poljščin, njihovo primernostjo glede na kmetijskopodnebnne razmere v državi, njihovo vsebnostjo beljakovin, „dvojno rabo“ (za hrano in krmo) ter zmožnostjo vključitve v kolobarjenje. Nekatere poljščine, na primer soja, stročnice in metuljnice, imajo dober potencial in realne možnosti za razširitev. Poleg tega kolobarjenje metuljnic (tudi kot pokrovni posevek) podpira trajnostne kmetijske prakse, saj zmanjšuje emisije toplogrednih plinov in bogatijo rodovitnost tal z vezavo dušika, kar zmanjša potrebo po gnojilih.

Poleg zahteve glede kolobarjenja in diverzifikacije v okviru novega sistema odgovornega gospodarjenja s kmetijami lahko države članice v skladu s predlogom SKP za obdobje po letu 2027⁽³³⁾ uporabijo vrsto orodij SKP. Mednje spadajo vezana dohodkovna podpora ter kmetijsko-okoljski in podnebni ukrepi za izboljšanje privlačnosti poljščin z visoko vsebnostjo beljakovin na ravni kmetij. Vezana dohodkovna

⁽³³⁾ Evropska komisija, *Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pogojev za izvajanje podpore Unije skupni kmetijski politiki za obdobje 2028–2034 (COM(2025) 560 final)*; *Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 1308/2013 (COM(2025) 553 final)*.

podpora, za katero je bilo predlagano zvišanje najvišjih mer financiranja, lahko podpre razvoj beljakovinskih rastlin, kmetijsko-okoljski in podnebni ukrepi pa lahko podprejo gojenje metuljnic, uporabo gnoja in vzpostavitev pokrovnih posevkov ter hkrati spodbujajo sisteme ekološkega kmetovanja, v katerih so vključene te prakse.

V predlogu Komisije je predvidena pomembna novost z velikim potencialom: **prehodna plačila**, predlagana v okviru SKP za obdobje po letu 2027, ki se lahko obravnavajo kot instrumenti za zmanjševanje tveganj. Kmetom bodo pomagala kriti stroške naložb in prilagajanja, povezane z uvajanjem beljakovinskih rastlin v kolobarjenje, vključno z novimi stroji, prilagoditvami opreme, stroški učenja in začasnim povečanjem proizvodnih stroškov ali stroškov dela ter morebitnimi izgubami, povezanimi z nižjo dobičkonosnostjo v primerjavi z alternativnimi poljščinami.

Komisija bo določila **referenčno vrednost na ravni EU, ki bo omogočala spremljanje izboljšanja splošne strateške neodvisnosti EU na področju beljakovin. Opazovalnica za trg žit, oljnic in beljakovinskih rastlin** bo okrepila svoja prizadevanja za lažje spremljanje trga in preglednost v sistemu beljakovin.

Države članice se bo s **priporočili SKP** spodbujalo, naj v svoje načrte za NRP vključijo ukrepe za spodbujanje pridelave metuljnic ter oljne ogrščice in sončnic, podprte z ustreznim svetovanjem, ter spremljajo doseženi napredek.

Naslednja generacija kmetov ima zaradi svojega podjetniškega duha, dostopa do inovacij in daljšega časovnega okvira za načrtovanje ključno vlogo pri pospeševanju prehoda. Strategija za generacijsko pomladitev v kmetijstvu se s podporo njihove modernizacije, diverzifikacije in inovacij usklajuje z razvojem sektorja beljakovinskih rastlin ter prispeva k odpornosti, trajnostnosti in konkurenčnosti agroživilskega sistema. Komisija priporoča, naj **države članice vključijo diverzifikacijo beljakovin v svoje strategije za generacijsko pomladitev in ukrepe začetnega svežnja za mlade kmete**, da bi jim zagotovile zadostne spodbude in poslovne priložnosti.

Uvajanje **instrumentov za obvladovanje tveganj in finančnih instrumentov** bo kmetom dodatno pomagalo pri vključitvi beljakovinskih rastlin v njihove kmetijske dejavnosti, kot je opredeljeno v strategiji za živinorejo.

- **Nabor orodij, ki kmetom omogoča gojenje trajnostnih, zdravih in odpornih beljakovinskih rastlin**

Komisija je v viziji za kmetijstvo in prehrano poudarila, da kmetje potrebujejo ustrezen nabor orodij za trajnostno pridelavo, zlasti ob pritiskih zaradi podnebnih sprememb ter boleznih živali in rastlin. To je še bolj pomembno za beljakovinske rastline, da bi se izboljšali donosi in kakovost ter razvile sorte, prilagojene podnebnim spremembam. Nove genomske tehnike imajo velik potencial za obravnavanje izzivov pri gojenju in dajanje rešitev, prilagojenih podnebnim spremembam, na trg.

Programi gojenja beljakovinskih rastlin bi se morali zato osredotočiti na razvoj sort, ki združujejo višje in stabilnejše donose, večjo odpornost na stresne dejavnike, povezane s podnebjem (kot so suša in ekstremni vremenski dogodki), večjo odpornost proti škodljivcem in boleznim ter višjo hranilno vrednost, ob hkratnem ohranjanju genske raznovrstnosti⁽³⁴⁾.

Nevarnosti za zdravje rastlin in zatiranje plevela so poleg razpoložljivosti ustreznih sort še vedno ključne ovire za uvajanje beljakovinskih rastlin. Komisija je za obravnavo teh vidikov v okviru zbirnega

⁽³⁴⁾ Stalni odbor za raziskave v kmetijstvu, *R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production (Raziskave in inovacije na področju alternativnih virov beljakovin za strateško neodvisnost in trajnostnost pri proizvodnji beljakovin v EU)*, 6. maj 2026.

svežnja za hrano in krmo ⁽³⁵⁾ predlagala poenostavitev regulativnih postopkov za fitofarmacevtska sredstva, pospešitev dostopa do pesticidov za biotično varstvo in povečanje učinkovitosti postopkov obnovitve. Komisija je v varstvo rastlin usmerila tudi naložbe programa Obzorje Evropa, kar se mora nadaljevati za odziv na obstoječe in nove bolezni.

Izmenjava znanja je ključna za podporo obsežnejšega uvajanja beljakovinskih rastlin. Zadruga, mreže SKP EU ter tematske in svetovalne mreže, ki se financirajo iz programa Obzorje Evropa⁽³⁶⁾, imajo s skupnimi ukrepi pomembno vlogo. Službe za kmetijsko svetovanje so prav tako bistvene pri podpiranju kmetov med uvajanjem novih praks in ozaveščanju.

Dostop do sodobnih strojev, prilagojenih metuljnicam in drugim beljakovinskim rastlinam, je bistven za natančni setev in žetev ter pomaga izboljšati zanesljivost donosa in kakovost proizvodov. Podpora za naložbe v okviru SKP ima pomembno vlogo. Ker se te poljščine pogosto gojijo na razmeroma majhnih površinah, lahko zadruga poenostavi dostop do specializirane opreme z delitvijo stroškov naložb med kmeti.

- **Krepitev vrednostnih verig in regionalnih zmogljivosti za večjo privlačnost trga**

Boljše povezovanje vrednostnih verig in ustvarjanje povpraševanja sta ključna dejavnika „privlačenja“, ki omogočata uresničitev sprememb.

Predlog SKP za obdobje po letu 2027 krepi vrednostno verigo z vzpostavitvijo namenskega sektorja beljakovinskih rastlin in obveznim priznavanjem organizacij proizvajalcev in medpanožnih organizacij, kar poenostavlja skupne ukrepe, kot so promocijski ukrepi in skupno dajanje na trg, ter od držav članic zahteva, da izvajajo sektorske intervencije za beljakovinske rastline za podporo naložbam, inovacijam, trženju, skladiščenju in obvladovanju tveganj.

Pomembno je, da se kakovost odraža v ceni in da kmetje prejmejo pravično plačilo. Spremembe skupne ureditve trga⁽³⁷⁾, ki jih trenutno obravnavata zakonodajalca in ki so namenjene krepitvi zaupanja po vsej verigi hrane in krme, bodo poenostavile pogostejšo uporabo pogodb med kmeti in drugimi deležniki v vrednostni verigi beljakovinskih rastlin, da bi se zmanjšala tveganja pri prehodu na te rastline z izboljšanjem predvidljivosti cen, zagotavljanjem trgov in razjasnitvijo povpraševanja.

Celostno načrtovanje in financiranje v okviru NNRP poleg dohodkovne podpore SKP ponujata priložnosti za pomoč pri razvoju vrednostnih verig z **naložbami, ki bodo okrepile infrastrukturo ter zmogljivosti skladiščenja in predelave, potrebne za povezovanje ponudbe s povpraševanjem**. Vlogo pri tem ima lahko tudi Evropski sklad za konkurenčnost, ki bo podjetja in projekte podpiral na celotni naložbeni poti z različnimi oblikami podpore (nepovratna sredstva, vračljiva podpora, kombinirano financiranje). Z razširitvijo predelovalnih zmogljivosti za beljakovinske rastline v EU bi se na primer diverzificirali trgi in podprla ozemeljska porazdelitev živinoreje z manjšim vplivom na okolje. Evropski sklad za konkurenčnost bi lahko podpiral naložbe v infrastrukturo za krmo, hrano in biorafinerije ter tako še okrepil odporne vrednostne verige EU, ki temeljijo na lokalno pridobljenih beljakovinah.

Za zmanjšanje odvisnosti od uvožene krme z visoko vsebnostjo beljakovin je treba ohraniti uporabo oljnic v industrijske in energetske namene, saj so te glavni domači vir kakovostnih krmnih beljakovin v EU. Tržne priložnosti se bodo še razširile s spodbujanjem rabe biomase, kot je določeno v strategiji za biogospodarstvo.

⁽³⁵⁾ Evropska komisija, Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta glede poenostavitve in okrepitev zahtev glede varnosti živil in krme (COM(2025) 1030 final).

⁽³⁶⁾ Več informacij je na voljo v [tematskih mrežah](#) in [svetovalnih mrežah](#).

⁽³⁷⁾ Evropska komisija, Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta glede krepitve položaja kmetov v verigi preskrbe z živilskimi proizvodi (COM(2024) 577 final).

Komisija je že začela sodelovati z deležniki, da bi se pripravila na nove priložnosti, ki izhajajo iz prihodnjega večletnega finančnega okvira. Ta prizadevanja se bodo nadaljevala.

Regionalni razvoj je zelo pomemben za reševanje strukturnih izzivov, kot so nezadostne storitve in delovna sila, pomanjkanje vode in drugi, na podeželskih območjih in v podeželskih regijah. Ta vprašanja se lahko obravnavajo z integriranim načrtovanjem v okviru NNRP.

- **Izboljšanje trajnostne rabe travnišč in integracije živinoreje**

V SKP za obdobje po letu 2027 se nadaljuje močna podpora za krmo v okviru ozemeljskega pristopa k upravljanju travnišč in živinoreje, saj se vezana dohodkovna podpora razširja na krmne trave in krmo. Države članice lahko s kmetijsko-okoljskimi in podnebnimi ukrepi spodbujajo ekstenzivne sisteme, trajnostne pašnike in pogostejšo uporabo trave v krmi. Vlogo travnišč bi bilo treba okrepiti, saj prispeva k zalogi ogljika, zmanjšuje odvisnost od uvožene krme ter pomaga pri obravnavanju opustitve zemljišč, izgube kulturne dediščine in vse večjih naravnih nevarnosti, zlasti požarov v naravi. Poleg pašnikov je mogoče razširiti uporabo beljakovin, pridobljenih iz trave, za monogastrične živali.

- **Omogočanje kmetom, da lahko dostopajo do spodbud za ogljik in naravovarstvenih dobropisov**

Da bi se zagotovile gospodarske spodbude za zmanjšanje uporabe gnojil, kot je poudarjeno v akcijskem načrtu za gnojila, se v okviru uredbe o odvzemih ogljika in gospodarjenju z ogljikom⁽³⁸⁾ razvija metoda certificiranja za priznavanje odvzemov ogljika zaradi spremembe njivskih površin v travnišča, izboljšanje upravljanja travnišč in zmanjšanje emisij N₂O z uporabo metuljnic. Ta enotni okvir bo pridelovalcem beljakovinskih rastlin omogočil dostop do shem ogljičnih spodbud. Napovedani pregled načela dodatnosti in področja uporabe okvira za certificiranje odvzemov ogljika in gospodarjenja z ogljikom poleg tega ponuja priložnost za ustvarjanje širšega nabora poslovnih priložnosti za kmete, da se vključijo v gospodarjenje z ogljikom.

V skladu s časovnim načrtom za naravovarstvene dobropise⁽³⁹⁾ bi se s pristopi k naravovarstvenim dobropisom lahko nagradili tudi trajnostni beljakovinski sistemi, ki prispevajo k ohranjanju, obnavljanju ali izboljševanju ekosistemov, habitatov ali biotske raznovrstnosti, vključno z živinorejskimi sistemi, ki temeljijo na paši, na trajnih travniščih, in biotski raznovrstnosti prijaznimi sistemi, ki temeljijo na metuljnicah, kot so diverzificirano kolobarjenje, vmesne setve ali proizvodnja z majhnimi vložki v kombinaciji s krajinskimi značilnostmi.

4.3 Spodbujanje raziskav in inovacij za krepitev sistemov beljakovin

- **Naložbe v inovacije na področju poljščin in semen za povečanje proizvodnje in odpornosti**

V okvirnih raziskovalnih programih Unije za raziskave in inovacije Obzorje 2020 in Obzorje Evropa je bilo vloženih več kot 190 milijonov EUR v podporo raziskavam in inovacijam na področju beljakovinskih rastlin, vključno z gojenjem, vmesnimi setvami, valorizacijo ekosistemskih storitev, predelavo na kmetiji, vrednostnimi verigami in proizvodnjo krme za krepitev samooskrbe v EU. V okviru misije EU „Evropski dogovor o tleh“ se v projektih prek živih laboratorijev proučuje tudi vloga beljakovinskih rastlin pri izboljšanju zdravja tal. V okviru partnerstva EU za zdravje in dobrobit živali se ta tema obravnava tudi prek prehrane živali in krmnih dodatkov. Partnerstvo EU za agroekologijo

⁽³⁸⁾ Uredba (EU) 2024/3012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. novembra 2024 o vzpostavitvi okvira Unije za certificiranje trajnih odvzemov ogljika, gospodarjenja z ogljikom in shranjevanja ogljika v izdelkih (UL L, 2024/3012, 6.12.2024).

⁽³⁹⁾ Evropska komisija, Časovni načrt za naravovarstvene dobropise, COM(2025) 374 final.

obravnava diverzifikacijo poljščin in potencial mešanih sistemov. Partnerstvo EU Biodiversa+ je temo obravnavalo tudi z drugačnim pristopom, in sicer s podporo razvoju sistemov pridelovanja žit trajnic⁽⁴⁰⁾.

Za spodbujanje proizvodnje in uporabe beljakovinskih rastlin so potrebne ciljno usmerjene naložbe v raziskave in inovacije. Prednostne naloge med drugim vključujejo: gojenje rastlin in razvoj semen; zmanjšanje uporabe gnojil; zaščito trajnostnih poljščin; diverzifikacijo; ter razvoj vrednostnih verig, skupaj z raziskavami sistemov paše in sestave krme na podlagi lokalnih beljakovin. Raziskave in inovacije so potrebne tudi glede sposobnosti obdelovanja, organoleptičnih lastnosti, hranilne vrednosti, prebavljivosti in alergenosti beljakovinskih rastlin, pridelanih v EU. Glede na razlike med sortami in pogoji gojenja so standardizirane metode za ocenjevanje kakovosti, oceno tveganja in razvrščanje bistvene za podporo trženju in širši uporabi. Za ustvarjanje vrednosti so potrebne tudi ustrezne tehnologije in infrastruktura za predelavo hrane in krme, tudi na kmetijah.

V sodelovanju z zasebnim sektorjem se morajo nadaljevati tudi naložbe v razvoj tehnologij za boljšo valorizacijo biomase z vključevanjem ostankov in stranskih proizvodov v krmo.

- **Krepitev sodelovanja in prenosa znanja med akterji**

Sodelovanje v celotni vrednostni verigi je ključno za razširitev inovacij. Pobude, kot sta EIP-AGRI (evropsko partnerstvo za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti) in mreža SKP EU, podpirajo izmenjavo znanja, skupne projekte in najboljše prakse, povezovanje raziskav in inovacij s kmetijskimi svetovalnimi službami pa zagotavlja učinkovit prenos na kmete. Z večdeležniškimi projekti, tematskimi dejavnostmi in pobudami za mreženje bodo te platforme še naprej spodbujale najboljšo prakso v zvezi z beljakovinskimi rastlinami in razširjale ustrezne rezultate projektov, izvedenih na ravni držav članic. Njihove dejavnosti bodo prispevale tudi k namenskim dialogom o beljakovinah z državami članicami in letnim dialogom o hrani. Kohezijska politika za raziskave in inovacije je še eno orodje, ki podpira inovacije, več regij pa je v svojih strategijah pametne specializacije⁽⁴¹⁾ opredelilo ustrezne prednostne naloge.

S celovitim pristopom k raziskavam in inovacijam na področju beljakovin se morajo poglobiti znanstvena spoznanja, zapolniti vrzeli ter hkrati zagotoviti učinkovito povezovanje med različnimi disciplinami⁽⁴²⁾. Potrebna so nadaljnja sredstva za raziskave in inovacije, da se povečajo konkurenčnost, trajnostnost in odpornost rastlinskih in alternativnih beljakovin, pri čemer se je treba opirati na prihodnji Evropski sklad za konkurenčnost in naslednji program Obzorje Evropa. Prihodnji novi strateški pristop k raziskavam in inovacijam za kmetijstvo, gozdarstvo, podeželje in prehranske sisteme bo podlaga za usmerjanje prihodnjih naložb v razvoj novega znanja, praks in orodij za beljakovinske sektorje. Nadaljnja prizadevanja na področjih, kot so varstvo rastlin, gojenje in biogospodarstvo na biološki osnovi, bodo z vključevanjem raziskovalnih organizacij in zasebnega sektorja na vseh navedenih področjih dolgoročno še dodatno okrepila uporabo rezultatov.

⁽⁴⁰⁾ Več informacij je na voljo na spletišču [Biodiversa+](#).

⁽⁴¹⁾ Partnerstva v okviru strategij pametne specializacije in instrument za medregionalne naložbe v inovacije (I3) že krepijo regionalno sodelovanje, prenos tehnologije in povečanje industrijske proizvodnje po vsej Evropi. Partnerstva v okviru strategij pametne specializacije združujejo regije, ki se zanimajo za nove vrednostne verige. Dva primera sta „High Tech Farming“ (Visokotehnološko kmetijstvo) in „Ingredients for the Bioeconomy (I4BE)“ (Sestavine za biogospodarstvo). Instrument za medregionalne naložbe v inovacije podpira medregionalno sodelovanje in pomaga regijam, da pretvorijo raziskovalne in pilotne projekte v resnične gospodarske priložnosti, kot je razvoj nove nadnacionalne vrednostne verige na področju biognojil in biogospodarskih rešitev.

⁽⁴²⁾ Stalni odbor za raziskave v kmetijstvu, [R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production \(Raziskave in inovacije na področju alternativnih virov beljakovin za strateško neodvisnost in trajnostnost pri proizvodnji beljakovin v EU\)](#), 6. maj 2026.

4.4 Izboljšanje odpornosti, konkurenčnosti in pripravljenosti sistema beljakovin v EU

Odpornost in konkurenčnost sistema beljakovin v EU sta tesno povezani z učinkovitostjo na področju krme in gojenja ter inovacijami, v katerih EU sodeluje kot vodilna tehnološka sila:

- povečanje učinkovitosti živinorejskih sistemov;
- optimizacija strategij krmljenja;
- spodbujanje regionalne in lokalne krme;
- diverzifikacija uvoza ob usklajevanju standardov trajnostnosti;
- podpora krme in krmnih dodatkov v domači proizvodnji;
- zagotavljanje pripravljenosti in kontingentnega načrtovanja.

• Prilagajanje živinorejskih sistemov za prednostno obravnavo lokalnim virom

Boljše usklajevanje živinorejske proizvodnje z regionalno in lokalno proizvodnjo krme lahko omogoči optimizacijo povpraševanja po krmi. SKP za obdobje po letu 2027 na podlagi trenutne SKP omogoča državam članicam, da dodatno podprejo diverzifikacijo živinorejske proizvodnje, vključno z ekstenzifikacijo, in ukrepe za spodbujanje **večje uporabe regionalno in lokalno proizvedenih rastlinskih beljakovin**, in sicer z instrumenti, kot so dohodkovna podpora na podlagi površine, zlasti za mešane sisteme, ki se ukvarjajo s poljedelstvom in živinorejo, in vezana dohodkovna podpora v večjem obsegu za kmete, ki se ukvarjajo s poljedelstvom in živinorejo. Komisija je za območja, ki jih je prizadelo onesnaževanje z nitrati, predlagala, da bi morale države članice podpirati kmete pri ekstenzifikaciji njihovega živinorejskega sistema ali diverzifikaciji njihovih dejavnosti, v okviru novih kmetijsko-okoljskih in podnebnih ukrepov pa bodo zagotovile tudi podporo za ekstenzifikacijo živinorejskih sistemov, na primer s prostovoljnimi upravljavskimi obveznostmi ali novim prehodnim plačilom. Tako se bo omogočila boljša uporaba obrobni zemljišč za prežvekovalce, za monogastrične živali pa obstajajo možnosti za boljšo uporabo soproizvodov iz hrane v skladu z ustreznimi določbami prava Unije o krmi, živalskih stranskih proizvodih in prenosljivih spongiformnih encefalopatijah ter predelavi biogoriv, kar pomaga zmanjšati emisije toplogrednih plinov, povezane s krmo, in konkurenco zaradi spremembe rabe zemljišč.

Kot je navedeno v strategiji za živinorejo, bosta optimizacija sestave čred in poslovnih modelov v skladu z naravnimi viri, ki so na voljo na regionalni ravni, ter diverzifikacija dohodka prizadetih živinorejcev z obdelavo z dodano vrednostjo prav tako pomagali zmanjšati odvisnost EU od uvoženih beljakovin rastlinskega izvora.

• Lokalna proizvodnja krme

Zmanjšanje odvisnosti EU od uvoza morajo spremljati prizadevanja za znižanje stroškov evropske proizvodnje krme. Nadomestitev uvožene beljakovinske krme z evropskimi, regionalnimi ali lokalnimi alternativami lahko poveča stroške za živinorejce, če so te alternative dražje od uvoženih. Javna podpora lahko sicer pomaga razviti odporne vrednostne verige krme, vendar je treba te stroške kriti, ne da bi se ogrozila konkurenčnost. V strategiji za živinorejo je določena pot, ki bi s prostovoljnim označevanjem in kratkimi dobavnimi verigami omogočila potrošnikom jasno prepoznavanje, da bi se podprl ta prehod.

V delu višje v verigi, pred živinorejci, je povečanje regionalnih zmogljivosti za predelavo in skladiščenje ključno za povečanje uporabe lokalne krme. Naložbeni instrumenti, ki so na voljo v okviru SKP, lahko že podprejo kmete in organizacije proizvajalcev pri razvoju takšne regionalne infrastrukture za predelavo in skladiščenje, kot so sušilne enote, biorafinerije ali logistične platforme.

Prihodnji Evropski sklad za konkurenčnost lahko dodatno prispeva k temu cilju s spodbujanjem naložb, namenjenih izboljšanju konkurenčnosti in odpornosti.

Državam članicam se priporoča, da spremljajo uporabo lokalne krme, da bi usmerjale politike in spremljale napredek⁽⁴³⁾. Komisija bo poleg tega preučila možnost razvoja **prostovoljnega označevanja ali neobveznih rezerviranih navedb** glede porekla krme, ki se uporablja za proizvodnjo proizvoda.

- **Optimizacija strategij krmljenja za različne vrste živine**

Prežvekovalci se lahko krmijo s travo in prispevajo k ohranjanju travnišča, monogastrične živali pa lahko uporabijo ostanke in soproizvode iz predelave hrane in kmetijskih proizvodov, ki bi sicer končali kot odpadki. Strategije krmljenja so zasnovane tako, da izpolnijo spreminjajoče se potrebe po hranilih v skladu z genetskim izboljševanjem ter zahtevami glede zdravja in dobrobiti živali. Vendar za vse proizvodne sisteme, za vso živino in za vse regije ne obstaja enotna rešitev. Kljub temu bi lahko optimizacija strategij krmljenja zmanjšala odvisnost EU od uvoženih beljakovin rastlinskega izvora, hkrati pa ustvarila vrednostne verige za beljakovine, pridelane v EU, in izboljšala trajnostnost.

Ker vsem sistemom ali regijam ne ustreza en sam pristop, imajo proizvajalci krme ključno vlogo pri uravnoteženju prehranskih potreb živali, razpoložljivosti sestavin, cenovne dostopnosti in trajnostnosti. Krmne mešanice pripravljajo iz širokega nabora lokalnih in uvoženih posamičnih krmil in krmnih dodatkov, pri čemer se prilagajajo okoljskim, regulativnim in tržnim omejitvam, da bi podprli optimalno proizvodnost živine. Ta vloga je posebej pomembna, saj krmne mešanice predstavljajo znaten delež celotnega povpraševanja po krmi za živino, stroški krme pa so glavni ekonomski vidik v živinorejski proizvodnji.

Uporaba nekdanjih živil, stranskih proizvodov in soproizvodov iz proizvodnje hrane kot krme za živali z namenom spodbujanja krožnega biogospodarstva podpira cilje krožnega biogospodarstva z zmanjševanjem odpadkov, ohranjanjem hranil ter zagotavljanjem gospodarskih in okoljskih koristi. Politika EU spodbuja države članice, naj dajo varni prehrani živali prednost pred možnostmi z nižjo vrednostjo, kot so biogoriva, kompostiranje, bioplin, sežig ali odlaganje na odlagališčih, če so izpolnjene vse ustrezne zahteve glede varnosti krme in druge pravne zahteve. Krožna krma lahko vključuje tudi preučitev novih virov hranil za uporabo v prehrani živali, kot so beljakovine, pridobljene iz žuželk.

- **Diverzifikacija uvoza ob usklajevanju standardov trajnostnosti**

Čeprav so v tem načrtu predstavljeni praktični ukrepi za spodbujanje proizvodnje EU v smeri večje neodvisnosti, pa diverzifikacija uvoza medtem pomaga zmanjšati tveganja odvisnosti. Obstoječi (in prihodnji) sporazumi o prosti trgovini, ki jih EU sklepa z različnimi trgovinskimi partnerji, so podlaga za diverzifikacijo uvoza in izvoza. Odvisnost od uvoza krmnih beljakovin iz tretjih držav bo verjetno prisotna tudi v prihodnosti. Glede na to, da za sojo in sojino moko velja stopnja dajatve nič, ter glede na omejeno število držav porekla teh proizvodov različni sporazumi o prosti trgovini, ki jih je EU sklenila s tretjimi državami, pomagajo utrjevati to ureditev in diverzificirati dobavo soje v EU. EU bo z diplomacijo na področju agroživilstva poskrbela za nadaljnjo diverzifikacijo dobavnih verig in odprtje novih oskrbovalnih koridorjev.

Ukrajina, ki je soseda EU in država kandidatka za pristop, bi lahko pomagala zmanjšati beljakovinski primanjkljaj EU in okrepiti njeno prožnost, pri čemer bi se sodelovanje osredotočilo na usklajevanje proizvodnih standardov, zlasti za sojo. EU bo z Ukrajino sodelovala na področjih, ki koristijo obema

⁽⁴³⁾ Evropska agencija za okolje, *Protein diversification in Europe: risks and opportunities for sustainable food systems (Diverzifikacija beljakovin v Evropi: tveganja in priložnosti za trajnostne prehranske sisteme)*, 22. junij 2026.

stranema, na primer pri proizvodnji soje, hkrati pa zagotavljala enake konkurenčne pogoje in pošteno konkurenco.

V zvezi z boljšo uskladitvijo proizvodnih standardov je bilo že sprejetih več ukrepov.

Komisija se je v svoji viziji za kmetijstvo in prehrano zavezala k zagotovitvi, da se nevarni pesticidi, prepovedani v EU, ne bodo ponovno pojavljali prek uvoza. Komisija je za dopolnitev prejšnjih pobud⁽⁴⁴⁾ predložila predlog zbirnega svežnja za hrano in krmo ter bo izvedla oceno učinka o možnosti uskladitve proizvodnih standardov za uvožene proizvode.

Proizvodnja beljakovin lahko pomembno vpliva na rabo zemljišč. Ti pomisleki so obravnavani v evropskem zakonodajnem okviru, vključno z uredbo EU o krčenju gozdov⁽⁴⁵⁾ in posrednimi spremembami rabe zemljišč⁽⁴⁶⁾. Vendar lahko vplivajo tudi na vrednostno verigo, tako za kmete kot za trgovce, čemur je treba posvetiti posebno pozornost.

• **Razvoj krme in krmnih dodatkov v domači proizvodnji**

Zaradi sprememb virov beljakovin in živalske prehrane so potrebni ustrezni krmni dodatki. Uporaba aminokislin v krmni prehrani je danes stroškovno najučinkovitejša rešitev za zmanjšanje velike odvisnosti EU od uvoza soje, hkrati pa zmanjšuje emisije dušika ter podpira zdravje in dobrobit živali. Omejena tržna dostopnost esencialnih aminokislin (zlasti lizina in metionina) bi povzročila večji uvoz soje iz tretjih držav in več sproščenega dušika v okolje. Podobno je dopolnjevanje krme z zadostnimi količinami vitaminov predpogoj za zdravje in dobrobit živali ter za optimizacijo proizvodnosti v katerem koli obstoječem sistemu kmetovanja z živalmi. Že nezadostna količina enega samega vitamina lahko vpliva na zootehnične rezultate in posledično tudi na konkurenčnost živinoreje v EU, kar lahko potencialno ogrozi prehransko neodvisnost EU.

Za zagotavljanje skoraj vseh vitaminov in aminokislin, ki jih EU potrebuje za krmljenje živali, **je močno odvisna od tretjih držav**, zlasti držav vzhodne Azije.

Odvisnost EU od uvoženih vitaminov in aminokislin zato povzroča kritična tveganja za oskrbo. Komisija bo v sodelovanju z državami članicami skušala odpraviti te pomanjkljivosti **z zaščito in podpiranjem industrijskih zmogljivosti EU s pomočjo orodji za konkurenčnost in trgovino**, hkrati pa si bo prizadevala **preučiti možnosti za vrnitev proizvodnje v EU z naslednjimi ukrepi:**

- **začetek izvajanja študije za oceno obsega odvisnosti EU in možnosti za njihovo blažitev.**
- preučitev možnosti v okviru prihodnjega Evropskega sklada za konkurenčnost za razširitev projektov in spodbujanje gospodarskih subjektov EU, da v celoti izkoristijo obstoječe proizvodne zmogljivosti za krmne dodatke/vitamine, zagotovijo nadaljnje obratovanje in/ali vlagajo v nove zmogljivosti.
- **nadaljnja poenostavitev pravil o krmnih dodatkih** za omogočanje inovacij in razpoložljivosti na trgu v okviru zbirnega svežnja za hrano in krmo.
- izboljšanje **spremljanja ranljivosti in prepoznavanja kritičnih tveganj**, povezanih z vhodnimi surovinami za krmo/krmne dodatke, ter razvoj ustreznih možnosti pripravljenosti.

⁽⁴⁴⁾ V Uredbi Komisije (EU) 2023/334 z dne 2. februarja 2023 so se mejne vrednosti ostankov za neonikotinoidni snovi klotianidin in tiametoksam znižale na mejo analiznega določanja, da se zaščitijo čebele in opraševalci.

⁽⁴⁵⁾ Uredba (EU) 2023/1115 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov, na trgu Unije in njihovem izvozu iz Unije (UL L 150, 9.6.2023, str. 206).

⁽⁴⁶⁾ Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (UL L 328, 21.12.2018, str. 82).

Komisija je po Niinistöjevem poročilu⁽⁴⁷⁾ sprejela evropsko strategijo za unijo pripravljenosti⁽⁴⁸⁾, katere cilj je med drugim okrepiti odpornost življenjsko pomembnih družbenih funkcij, kot je prehranska varnost.

- **Komisija** se bo v zvezi s tem še naprej osredotočala zlasti na odvisnosti od dodatkov za hrano in krmo v okviru evropskega mehanizma za pripravljenost in odzivanje na krize na področju prehranske varnosti ter preučila različna orodja, na primer tista, povezana s kritičnimi materiali v smislu preglednosti trga, ustvarjanja zalog, skupnega javnega naročanja ali drugih instrumentov, da bi okrepila odpornost na zunanje pretese ter stabilizirala razpoložljivost in cenovno dostopnost.

4.5 Krepitev beljakovinskih vrednostnih verig v EU z izboljšanjem privlačnosti trga in spodbujanjem povpraševanja ter lokalnih rešitev

- podpora raznolike prehrane
- uporaba različnih orodij na nacionalni ravni in na ravni EU za spodbujanje povpraševanja
- zagotavljanje odgovornosti in sodelovanja v celotni vrednostni verigi

• Podpora raznolike prehrane za krepitev odpornosti sistema

Agroživilski sistem v EU ljudem omogoča široko izbiro varne in kakovostne hrane. Na voljo so različni načini prehranjevanja, ki ustrezajo potrebam in željam posameznikov ter vključujejo različne vire beljakovin rastlinskega izvora in trajnostno proizvedene proizvode živalskega izvora. Če bi bile domače beljakovine rastlinskega izvora širše razpoložljive in bolj cenovno dostopne, bi se povečali izbira potrošnikov in dostopnost. Po drugi strani bi raznolika in bolj uravnotežena prehrana pomagala vzpostaviti uspešne vrednostne verige za proizvode rastlinskega izvora in ozemeljsko integrirane proizvode živalskega izvora, izboljšati rezultate na področju javnega zdravja ter prispevati k podnebnim in okoljskim ciljem EU⁽⁴⁹⁾.

Prehranske odločitve potrošnikov oblikujejo prehranska okolja, ki jih v veliki meri usmerjajo cene in zasebni akterji, nanje pa vplivajo javne politike. Orodja za nacionalne politike, kot so obdavčitev, izobraževanje, smernice o prehranjevanju in podatki o vplivih na zdravje, podnebje, okolje in družbo, lahko spodbudijo bolj zdravo in raznoliko prehrano. Dodatni vzvodi za javne in zasebne akterje vključujejo oblikovanje cen, razpoložljivost, javno gostinstvo, sestavo proizvodov in informacije za potrošnike, vključno z označevanjem in oglaševanjem, kot je navedeno v načrtu Komisije za zdravo srce.

• Mobilizacija različnih orodij na ravni EU in na nacionalni ravni za spodbujanje povpraševanja

Poleg nacionalnih politik ima pomembno vlogo tudi politika EU. **Predlog SKP za obdobje po letu 2027** v skladu s poročilom Komisije o tržnih standardih za sušene stročnice in sojo **omogoča uvedbo standardov za beljakovinske rastline, da bi bili potrošniki bolj obveščeni o poreklu proizvodov**. S temi standardi se lahko spodbudi uživanje rastlinskih proizvodov in podprejo kampanje EU, v katerih so poudarjene zdravstvene in trajnostne koristi stročnic.

⁽⁴⁷⁾ Posebni svetovalec Niinistö, *Poročilo: Safer Together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness (Varnejši skupaj – Krepitev civilne in vojaške pripravljenosti Evrope)*, 30. oktober 2024.

⁽⁴⁸⁾ Evropska komisija, *Evropska strategija za unijo pripravljenosti*, JOIN(2025) 130 final.

⁽⁴⁹⁾ Evropska komisija: Skupno raziskovalno središče, *Closing the EU protein gap – drivers, synergies and trade-offs (Zmanjšanje vrzeli na področju beljakovin v EU – dejavniki, sinergije in kompromisi)*, 2024.

Komisija bo v svojem letnem delovnem programu za promocijo ozaveščala o priložnostih za metuljnice in stročnice ter bo te proizvode vključila v prihodnjo kampanjo za kupovanje evropskih proizvodov.

Javno naročanje hrane lahko spodbuja odpornost in trajnostnost s podpiranjem novih dobavnih verig, zagotavljanjem povpraševanja po trajnostnih proizvodih in oblikovanjem vzorcev potrošnje. V viziji za kmetijstvo in prehrano je napovedan predlog za okrepitev vloge javnih naročil. V njej je navedeno, da bi se moral pri javnem naročanju uporabljati pristop „najboljše vrednosti“ za nagrajevanje prizadevanj za kakovost in trajnostnost. Lokalna proizvodnja proizvodov rastlinskega izvora, zlasti stročnic, je dobro usklajena s temi cilji in naj bi ji ta pristop koristil.

Šolska shema EU⁽⁵⁰⁾ (ki podpira razdeljevanje mleka, sadja in zelenjave milijonom šolarjev) lahko dodatno podpre trajnostno in odporno potrošnjo tako, da otroke prek izobraževalnih ukrepov ozavešča glede koristi stročnic in jih seznani z njihovim okusom.

- **Uskladitev oblikovanja cen in obdavčitve za odražanje stroškov trajnostnosti in odpornosti**

Cene močno vplivajo na odločitve potrošnikov in lahko spodbudijo prehod na raznoliko prehrano. To vključuje pobude trgovcev na drobno za oblikovanje cen, ki so usklajene z dejanskimi stroški trajnostne in odporne hrane ter ki jih podpirajo prakse označevanja. Trgovci na drobno in živilska industrija imajo poleg oblikovanja cen tudi sicer pomembno vlogo, saj ponujajo možnosti za raznoliko prehrano in spodbujajo bolj trajnostne možnosti.

Države članice lahko z oblikovanjem ustreznih politik obdavčenja prispevajo k prehodu na odporen prehranski sistem.

Čeprav prehod na več proizvodov iz beljakovinskih rastlin v hrani in krmi ni neposredno upravičen do sporazumov o trajnostnosti v skladu s členom 210a uredbe o SUT, bi lahko kmetje in drugi deležniki v verigi razmislili o tem, da bi v sporazume o trajnostnosti vključili pobude za doseganje upravičenih ciljev glede trajnostnosti, na primer zmanjšanje izgub in uporabe dušika, izboljšanje biotske raznovrstnosti in drugi povezani cilji.

4.6 Krožnost kot poslovni primer

- **Biogoriva**

Domača proizvodnja poljščin z visoko vsebnostjo beljakovin ne zmanjšuje le odvisnosti od uvoza beljakovin, temveč prispeva tudi k dragocenim soproizvodom, ki se lahko uporabljajo kot hrana in krma ter za proizvodnjo biogoriv, s čimer prispeva k odpornosti EU v sektorju hrane in krme ter v energetske sektorju. Komisija **bo v pregledu okvira za energijo iz obnovljivih virov po letu 2030 ocenila, kako povečati proizvodnjo domačih trajnostnih biogoriv, beljakovinskih rastlin in surovin**, da bi podprla strateško neodvisnost in odpornost Unije ter da bi se ti cilji odražali v celovitem političnem okviru.

- **Sprejemanje biogospodarstva**

Vključitev vidika biogospodarstva je ključna za trajnostno rabo virov in sprostitev celotnega potenciala virov beljakovin v EU v skladu z načelom učinkovite rabe biomase za aplikacije z visoko vrednostjo glede na cilje iz strategije za biogospodarstvo. Da bi se opredelila področja, na katerih bi bilo mogoče izboljšati rabo virov, strategija za biogospodarstvo spodbuja boljše spremljanje tokov biomase, da bi se povečala preglednost v sektorjih, kjer se biomasa uporablja za hrano, krmo, gnojila, energijo in v druge industrijske namene. Pobude, kot sta Skupno podjetje za krožno Evropo na biološki osnovi in njegova delovna skupina za primarne proizvajalce, imajo prav tako ključno vlogo pri napredovanju biogospodarstva.

⁽⁵⁰⁾ Členi 22 do 25 in Priloga V k uredbi o SUT.

Komisija si bo prizadevala za **pripravo bilančnih shem za biomaso**, da bi zapolnila podatkovne vrzeli glede razpoložljivosti soproizvodov, in bo podprla države članice pri pripravi usklajenih bilančnih shem za beljakovine v krmi in hrani.

5. Sklepne ugotovitve

Močna odvisnost sistema beljakovin v EU od uvožene krme z visoko vsebnostjo beljakovin odraža vrsto medsebojno povezanih izzivov, med drugim nerazvite vrednostne verige beljakovinskih rastlin, uvožene vitamine in aminokisline, nezadostno konkurenčnost, omejeno razpoložljivost zemljišč, okoljske pritiske, odvisnost nekaterih živinorejskih sistemov od uvožene krme, vzorce potrošnje in ovire za uvajanje alternativnih beljakovin.

Začrtana pot za obravnavanje teh izzivov združuje usklajene in sistemske ukrepe na področju ponudbe ter povpraševanja po krmi in hrani. Krepi proizvodnjo v EU s spodbujanjem pridelave beljakovinskih rastlin z orodji SKP in razvijanjem odpornih vrednostnih verig, ki jih podpirajo infrastruktura za predelavo, pogostejša uporaba pogodb in ciljno usmerjene naložbe. Hkrati spodbuja diverzifikacijo uvoza ter učinkovitejše lokalno zasnovane živinorejske sisteme, vključno z ekstenzifikacijo na podlagi travnišč in optimiziranimi strategijami krmljenja, ki temeljijo na lokalno pridobljeni krmi, ob podpori infrastrukture, tržnih spodbud in domače proizvodnje krme.

Začrtana pot vzporedno spodbuja povpraševanje z bolj raznoliko prehrano, izboljšanimi prehranskimi okolji, javnim naročanjem, označevanjem in ukrepi za ozaveščanje, hkrati pa omogoča napredovanje raziskav in inovacij na področju poljščin, alternativnih beljakovin ter biogospodarstva in krožnih rešitev. Ti ukrepi temeljijo na okrepljenem usklajevanju politik, usklajenosti z okoljskimi cilji ter izboljšanem spremljanju in dialogu, kar zagotavlja prehod celotnega sistema na odpornejši, bolj trajnosten in konkurenčnejši sistem beljakovin v EU.

Mladi kmetje, ki so pogosto v ospredju pri uvajanju novih tehnologij, trajnostnih praks in raznolikih poslovnih modelov, imajo s svojim podjetništvom in prilagodljivostjo ključno vlogo pri izkoriščanju priložnosti, povezanih s preходом na trajnosten in odporen sistem ponudbe beljakovin ter povpraševanja po njih.

EU lahko s spodbudnim političnim okoljem in namenskimi inovacijami pospeši uvajanje trajnostnih praks ter se približa **naslednjim referenčnim vrednostim do leta 2035**, da bi zagotovila, da bo delež beljakovin, pridobljenih iz oljnic in beljakovinskih rastlin s poreklom iz EU, ki so uporabljene kot krma v EU, ki je leta 2025 znašal 25,8 %, leta 2035 dosegel 35 %.

PRILOGA: Ključni ukrepi

1. Razvoj vrednostnih verig beljakovinskih rastlin v Evropi in krepitev položaja kmetov

ID	Ukrepi
1.1	Spremljanje uporabe lokalne krme.
1.2	Določitev referenčne vrednosti na ravni EU za spremljanje splošne strateške neodvisnosti EU v zvezi z beljakovinami.
1.3	Izvajanje tržnih standardov za beljakovinske rastline glede označevanja porekla.
1.4	Izboljšanje uporabe trajnostnih meril za javno naročanje hrane, gostinskih storitev in prodajnih avtomatov.

2. Izboljšanje znanja na področju samooskrbe z beljakovinami v EU

ID	Ukrepi
2.1	Vzpostavitev dialoga o beljakovinah v EU z državami članicami glede izvajanja načrta EU za beljakovine.
2.2	Začetek izvajanja študije za oceno obsega odvisnosti EU in možnosti za njihovo blažitev.
2.3	Izdaja smernic o harmoniziranih bilancah stanja beljakovin v krmi in hrani.

3. Spodbujanje vrednostne verige beljakovin v EU

ID	Ukrepi
3.1	Preučitev možnosti za naložbe v zmogljivosti za skladiščenje in predelavo, da se razvijejo odporne vrednostne verige krme, ki temeljijo na lokalno proizvedenih posamičnih krmilih z visoko vsebnostjo beljakovin, v okviru načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva ter Evropskega sklada za konkurenčnost.
3.2	Poenostavitev razvoja prostovoljnega označevanja ali neobveznih rezerviranih navedb, ki potrjujejo, da so živilorejski proizvodi proizvedeni izključno z uporabo krme, proizvedene v EU, na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni, v sodelovanju s ključnimi deležniki v dobavni verigi.
3.3	Ozaveščanje o možnostih financiranja za promocijske kampanje EU, v katerih so poudarjene koristi stročnic z zdravstvenega in trajnostnega vidika.
3.4	Okrepitev ozaveščenosti o stročnicah v izobraževalnih ustanovah prek sheme šolske prehrane, da bi se otroci seznanili z njihovim okusom in videzom ter se zavedali njihovih prehranskih koristi.
3.5	Države članice naj razmislijo o nadaljnjem razvoju politik obdavčenja, s katerimi bi izboljšale dostop do odporne in cenovno dostopne hrane za potrošnike.

4. Izboljšanje konkurenčnosti beljakovinskih rastlin in alternativnih beljakovin v EU

ID	Ukrepi
4.1	Razvoj certifikacijske metodologije za kmetijstvo in kmetijsko-gozdarski sistem na mineralnih tleh, vključno s praksami, ki zmanjšujejo neposredne in posredne emisije N ₂ O iz upravljanih kmetijskih tal, z uporabo beljakovinskih rastlin, v okviru uredbe o odvzemih ogljika in gospodarjenju z ogljikom.
4.2	Strateški pristop k raziskavam in inovacijam za kmetijstvo, gozdarstvo, podeželje in prehranske sisteme.

	Financiranje raziskav in inovacij za spodbujanje konkurenčnosti, trajnostnosti in odpornosti rastlinskih in alternativnih beljakovin.
4.3	Izmenjava znanj in primerov najboljše prakse v zvezi z neodvisno preskrbo z lokalno krmo ter pridelavo, predelavo in valorizacijo beljakovinskih rastlin prek mreže SKP EU.

5. Izraba potenciala partnerstva v evropskem sosodstvu

ID	Ukrepi
5.1	Krepitev sodelovanja z Ukrajino kot kandidatko za članstvo v EU za diverzifikacijo oskrbe z beljakovinskimi rastlinami, ob usklajevanju proizvodnih standardov, vključno s strategijo Global Gateway.